

Oryantalizmin Şekilleri ve Arap Dünyasında Oryantalizm Anlayışı

Fehim Qadri¹

Özet : Oryantalizm kavramının ortaya çıkışı Avrupa’da 1960lı yılların ortasına kadar dayanmaktadır. Kavram ilk olarak Yunan kilisesinde ortaya çıkmıştır. Daha sonra Fransa ve İngiltere’de bu kavram kullanılmıştır. Oryantalist faaliyetler genelde Doğu’nun kültürü, dilleri ve dinleri ile ilgilidir. Doğu ile ilgili yoğun çalışmalar yapmak isteyen Batılı oryantalistler kendi hükümetleri tarafından her türlü desteği alarak Doğu ile ilgili yakından bilgi almak için özellikle doğuda bulunan Müslüman ülkelerine gönderilmiştir. Bu ülkelere gönderilen oryantalistler sadece bilgi almak amacıyla değil aynı zamanda misyonerlik faaliyetleri de gerçekleştirmek için gönderilmiştir. Özellikle Afrika’daki Müslüman ülkelerde söz konusu faaliyetleri sürdürmüşlerdir. Oryantalistler gayrimüslimlerin zihin dünyalarında İslam hakkında yanlış bilgiler vererek şüphe yaratmayı amaçlamaktadırlar. Bunun yanında oryantalizmin iktisadi çıkarları da vardır. Özellikle Batı sanayi devriminden sonra Doğu’ya yönelik ekonomik hedeflerini arttırmışlardır. Çünkü sanayi devrimi sonrası Avrupa’daki fabrikalar Doğu’nun ham maddelerine ihtiyaç duymaya başlamıştır. Doğu ülkeleri, özellikle Müslüman ülkeler, doğal kaynak bakımından zengindir. Bundan dolayı sömürgeci güçler İslam ülkelerindeki servetleri ele geçirmeye çalışmışlardır. Oryantalizm faaliyetlerinin ekonomik hedefleri yanında siyasi hedefleri de vardır. Bu siyasi hedefler yukarıda bahsettiğimiz gibi misyonerlik faaliyetleridir. Misyonerlik faaliyetlerini sürdüren oryantalistler kendi hükümetlerine gittikleri ve inceledikleri ülkelerle ilgili bilgiler vermişlerdir. Arap dünyasında ise oryantalizm algısı genelde olumsuzdur. Fakat oryantalistleri ve oryantalizmi öven şahıslar da bulmak mümkündür. Arap ülkelerinde oryantalizmi öven şahısların bir kısmı ya da çoğu ya oryantalistler tarafından yapılan okullarda ya da Batı’da bulunan okullarda yetişmiştir. Oryantalistleri eleştirenlerin ise çoğu muhafazakâr kesime mensuptur.

Anahtar Kelimeler : Oryantalizm, Oryantalistler, Batı, Doğu, İslam, Hristiyanlık, Misyonerlik.

I. GİRİŞ

Oryantalizm kelimesi genelde Arap dünyasında dindar kesim tarafından çokça kullanılan bir kelimedir. Gazetelerde ve dergilerde oryantalizm kavramı tartışılmalıdır. Özellikle Batı dünyasının Arap ülkelerindeki kültür istilasının ve olumsuz etkilerinin yaygınlaşması sonrası oryantalizm konusu ele alınmıştır. Oryantalizm hakkında tartışmalar sürerken bazı kesimler oryantalizmi çok eleştirirken, bazı kesimler özellikle oryantalist okullarda eğitim görenler çokça övmüştür. Bu okullarda eğitim alanlara göre oryantalizm Doğu ülkeleri için faydalı çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar, Doğu’yu diğer kültürlerle tanıtmak amacıyla yapılmıştır. Oryantalistler Oryantal diller, kültürler, edebiyat ve dinler hakkında yoğun çalışmalar yapmaktadırlar. Oryantalizm kavramı Batı’da iki yüzyıl önce ortaya çıkmıştır. Fakat oryantalizm kavramı daha eskiye dayanmaktadır. Kavram ilke defa 1691 yılında Yunan doğu kilisesinde İslam ile ilgili çalışmalar yapılırken ortaya çıkmıştır .

Doğu hakkında Batı’da sürdürülen faaliyetler bu tarihten daha eskilere dayanmaktadır. Orta Çağ’da Avrupa, en karanlık dönemlerini yaşamasına ve kendi halklarına baskı yapmasına rağmen İslam ve Müslümanlar ile ilgili farklı alanlarda faaliyetler sürdürmeye devam etmiştir. Çünkü Avrupa için çok eşki tarihlerden bugüne kadar İslam ve Müslümanlar büyük rakip olarak görülmüştür. Özellikle İslam’ın Osmanlı devleti tarafından Avrupa’nın ortalarına kadar ulaştırılması İslam’ın büyük bir tehdit olarak görülmesine yol açmıştır. Bu nedenle İslam’a, Müslümanlara ve Osmanlı devletine karşı pek çok yeni tedbirler alınmıştır .

17. Yüzyıldan itibaren günümüze kadar İslam hakkındaki olumsuz bilgiler Avrupalı Hristiyanlara oryantalistler tarafından empoze edilmiştir Bunun amacı İslam’ın Avrupa’da yayılmasını engellemektir. Bundan dolayı Avrupa’daki kilise, devlet adamları ve aydınlar, İslam’ı ve Müslümanları yanlış tanıtmak amacıyla birtakım faaliyetler sürdürmüşlerdir. Oryantalistler ve Batılı ilim adamları İslam’ı ve Doğu’yu yanlış şekilde tanıtmalarına rağmen İslam dünyasındaki bazı âlimler oryantalistleri çok övmüştür. Bunlar özellikle İslam ve Doğu kültürünü oryantalist kaynaklar kullanan “Müslüman” aydınlardır . Söz konusu Doğu ve İslam dünyasında özellikle Arap ülkelerinde Oryantalizm ve oryantalistlerin çok eleştirildiği dönemlerde dahi bazıları Oryantalistleri ve Oryantalizmi övmüşlerdir.

Oryantalistler Müslümanların kendi dinleri hakkında şüphe yaratmaya çalışmışlardır. Aynı zamanda Müslümanların ve Doğu’daki diğer halkların cahil ve yetersiz oldukları fikrini ortaya atmışlardır. Hatta Arap

¹ Sakarya Üniversitesi/Ortadoğu Enstitüsü, Doktora Öğrencisi/Türkiye

dünyasında bazı devlet ve ilim adamları Batı'yı bütün alanlarda örnek olarak kabul etmişlerdir. Çünkü oryantalistlerin Doğu ve İslam hakkında söylediklerinden dolayı halk küçümsenmiş ve yetersiz hissetmesi sağlanmıştır. Bu da oryantalistlerin geçmişte planladıkları hedeflerinden biri idi. Bu nedenle Müslümanların zihinlerini bulandırmak isteyen oryantalist eserlerin çok dikkatli bir şekilde okunması gerekmektedir. Aynı zamanda Batı'da İslam ve Müslümanlık hakkında yazılan eserler içerisindeki Doğu ve İslam algısı hakkındaki hata ve yanlışların ortaya çıkarılması gerekmektedir. Özellikle Hz. Muhammed hakkında Batı'daki oryantalistler tarafından kaleme alınmış eserler bulunmaktadır. Bu kitapların çoğu İslam hakkında şüphe yaratmak amacıyla yazılmıştır.

Oryantalizm faaliyetleri başladığından itibaren bugüne değin en çok Kuran-ı Kerim, Hz. Muhammed'in hayatı, hadis-i şerif, fıkıh ve ashabi kıram üzerinde yapılmıştır. Aynı zamanda İslam âlimleri ve hadis rivayet edenler hakkında Oryantalistler tarafından çok sayıda eserler yazılmıştır. Oryantalist eserlerin asıl amacı Müslümanları kendi dinlerinden uzaklaştırmaktır. Çünkü Hristiyanlar Haçlı savaşlarını yaptıktan sonra dahi amaçladıkları hedeflere ulaşamamışlardır. Hatta Haçlı birlikleri birkaç sefer toplanmış ancak bu konu ile ilgili bir sonuca varamamışlardır. Çıkardıkları sonuç, Müslümanları yenmek için onların ilk olarak içten zayıflatmaları gerektiğidir. Müslümanları zayıflatmak içinse Müslümanları İslam'dan uzlaştırılmaları gerekmektedir.

Oryantalizm nedir?

Oryantalizm kavramı tanıtmadan önce oryantalist kavramı tanıtmak gerekir. Doğu'nun herhangi bir ilmiyle uzaktan ya da yakından ilgilenen araştırmacıya Oryantalist denir. Oryantalistler faaliyetlerini genelde seyahat ederek gerçekleştirmişlerdir. Aynı zamanda Doğu'yu gezmeden de kendi ülkelerinde Doğu ile ilgili bazı bilgiler edinerek Doğu hakkında yazılar yazmışlar ve Doğu'nun yanlış tanıtılmasına neden olmuşlardır. Genelde ise Oryantalistler Doğu'yu yakından inceledikten sonra bu bölgelere dair Batı odaklı teoriler ortaya koymuşlardır. Oryantalizm Doğu'dan gelmiş bir kelimedir. Oryantalizm İslam'ı ve Müslümanları inanç, tarih, toplum, kültürler ve diller açısından tanımak amacıyla yapılan araştırmalardır. Batılılara göre oryantizm, Doğu'nun dilleri, dinleri özellikle İslam dini hakkında araştırmalar yapmaktır. Oryantalizm ve oryantalist kavramları Batı dünyasında farklı dönemlerde ortaya çıkmıştır. İlk olarak Yunanca'da 16. yüzyılda, Fransızca'da 17. yüzyılın sonunda, İngilizce'de ise 17. Yüzyıl başında ortaya çıkmıştır. Araplara göre ise Oryantalizm; Batı'daki Hristiyanlar tarafından İslam dünyası ile ilgili yapılan çalışmalardır. Fakat bu çalışmalara ait pek çok yanlış bilgi bulunmakla birlikte aynı zamanda çokta eksiktirler

Oryantalizm, Batı ve Doğu'nun birbirlerinden farklı olduklarını ve bu ikisi arasındaki farkları belirtmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda oryantizm; Doğu'yu tanıtmayı amaçlayan çalışmalardır. Doğu hakkında yapılan çalışmalar genelde seyahatnamelere dayanmaktadır. Ancak Doğu'yu anlamak ve Doğu hakkında teoriler üretmek için seyahatnameler yeterli değildir. Çünkü bu seyahatnamelerde Doğu ile ilgili yapılan anlatılarda büyük eksiklikler bulunmaktadır. Doğu, Batı'nın zihninde oluşturulan imgelerden kültür ve ilmiyle daha geniş ve zengindir. Ancak Doğu geçmişten bugüne getirdiği birikimleri ile vardır. Batı medeniyeti ortaçağda karanlık devirlerini yaşarken İslam geçmişten getirdiği birikimi ile ilmi faaliyetlerini tüm dünyaya ulaştırmayı başarmıştır.

II. ORYANTALİZMİN DOĞU VE İSLAM DÜNYASINDAKİ EKONOMİK ÇIKARLARI

Batı'da başlayan sanayi devrimi ile fabrikalar ciddi anlamda ham maddeye ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Aynı zamanda Avrupa'nın ürettiği malların satılması için yeni pazarlara ihtiyaç duyulmuştur. Bundan dolayı Batılılar doğal kaynak bakımından zengin olan ülkelerle ilişkiler kurmaya çalıştılar. Hatta kendi aralarında büyük bir rekabete girdiler. Bu nedenle Doğu ülkeleri hammadde açısından önem arz etmiş ve açık pazar olarak kullanılmıştır. Bunun için oryantalistler, Avrupa'daki sanayi devriminden sonra hem Afrika'daki hem de Asya'daki Müslüman ülkelere gönderilmiştir. Çünkü eğer bu ülkeler sömürülmez ise gelişir ve Batı dünyası için tehlikeli bir rakip olurdu. Bu sebepten dolayı Batılılar bu ülkeleri coğrafi, kültürel ve sosyal açılardan detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Avrupa'daki araştırma merkezleri sürekli İslam ve Arap ülkeleri ile ilgili ekonomik alanlarda araştırmalar yapmayı tavsiye etmektedir. Bu tavsiyeler, ticaret yapılacak ülke ve o ülke halkının dinsel, kültürel ve sosyal düşünceleri hakkındadır. Batı söz konusu Arap ülkeleriyle ve diğer Müslüman halklarla ticaret yapmadan önce başarılı ekonomik faaliyetler yürütmek için bu halklarla ilgili detaylı bilgi elde etmek istemiştir. Çünkü onlara göre Doğu'da kiminle ekonomik ve ticari faaliyetler yapılacağı çok önemlidir. Özellikle Doğu'daki halklar ticari işlerini dini, kültürel ve mezhepsel faktörlere bağlatmaktadır. Bundan dolayı Oryantalistler Batı'daki şirketlere, iş adamlarına ve yatırımcılara ticaret hakkında Doğu ve İslam ülkeleri ile ilgili tavsiye ve bilgi vermektelerdir.

Sömürgeci ülkeler Doğu ülkelere hem gitmeden önce hem de o ülkeleri işgal ettikten sonra Oryantalizm faaliyetlerini yürütmektedir. Aslında bu faaliyetler birinci derecede misyonerlik faaliyetlerine hizmet etmektedir. Çünkü Müslüman halklar kendi dinlerini yaşadıkları sürece Avrupa ve diğer uyarlılıklardan

bağımsız hareket edebilirler. Bundan dolayı misyonerlik Oryantalizmin önemli hedefleri arasında yer almaktadır. Bugün savaş ve açlık yaşayan Müslüman ülkelerde özellikle Afrika'da misyonerlik faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla orada yaşayan halklara yardım faaliyetleri yapılmaktadır. Aynı zamanda bu ülkelerde doğal kaynak alması devam etmek için aslında oradaki çatışmalar meydana getiren (sömürgeci devletler) dış aktörler de bulunmaktadır. Doğu ve İslam dünyasında bugünkü yaşanan sorunlar aslında Batı'nın Doğu'ya yönelik izlediği olumsuz politikaların sonucudur. Batı'nın Doğu'ya uyguladığı yıkıcı tavrın en önemli sebebi, Doğu'nun servetlerini elde etmek için Doğu yaşayan halkların çatışmalarını sağlamaktır.

Oryantalizm'in siyasi amaçları

Oryantalistler Batı'dan Doğu'ya gelen işgalci ülkelere büyük hizmetler vermektedir. Doğu ve İslam ülkeleri ile ilgili bütün alanlarda hizmet ettikleri sömürgeci ülkelere detaylı bilgiler vermek bu görevlerinin başındaydı. İşgalci ülkeler, misyonerler ve oryantalistler birbirleri ile sürekli iletişim halinde olduklarından dolayı yaptıkları birbirlerini tamamlar niteliktedir. Aynı zamanda oryantalistlerin hedeflerinden biri de Batı'dan getirilen ve Doğuda yapılan sömürgeciliği tanıtmaya çalışmaktadır. Genelde işgalci devletleri işgal ettikleri ülkelerde bu ülkelerin kültürleri, dilleri, dinlerine ekonomileri ile ilgili doğru bilgiye sahip memurlar tayin ederler. Hatta eğer bu memurların çalışacağı bölge ile ilgili bilgisi yoksa onlara görev verilmezdi.

Birinci Dünya savaşından önce Osmanlı imparatorluğunun farklı bölgelerinde Oryantalist faaliyetleri uygulanmıştır. Bu faaliyetler sömürgeci devletlere Osmanlı devleti hakkında birtakım bilgiler vermekten ibaretti. Ülke içerisindeki kargaşadan faydalanmak isteyen sömürgeciler oryantalistler sayesinde Osmanlı devleti ile ilgili dinsel, mezhepsel, ırk, ekonomik ve kültür hakkında bilgiler sağlamışlardır. Bunun için birinci dünya savaşını başladığı günden itibaren Osmanlılar hızlı bir çöküşün içine girmeye başlamışlardır. Çünkü Avrupa'dan Osmanlı topraklarına gelen oryantalistler Osmanlı içerisinde yaşayan Müslüman ve gayrimüslim halkları birbirine düşürerek çıkar sağlamışlar ve ülkenin bir kaosa sürüklenmesini sağlayarak güçsüzleşmesine önayak olmuşlardır. Oryantalistlerin sürdürdüğü bu gibi faaliyetler Osmanlı'nın savaşı kaybetmesini kolaylaştıran en önemli faktörlerdendir.

Bugünkü Batı'da, Doğu ile (Müslüman ülkeler ile) ilgili siyasi kararlar verilmeden ya da Doğu'da bir ülke işgal edilmeden önce Oryantalistlere ciddi bir şekilde danışılmaktadır. Çünkü oryantalistler misyonerlik faaliyetlerinin yanında kendi ülkelerine fayda sağlayan istihbarat faaliyetlerini de sürdürürler. Genelde Ortadoğu'da yaşanan din, mezhep, ırk çatışmalarının kaynağı Batı'dır. Çünkü bu bölge dünyanın doğal kaynaklarının en zengin olduğu bölgelerdendir. Bu nedenle bu bölgeler huzursuzluğun hakim olduğu alanlardır. Çünkü Ortadoğu'da yaşayan halklar genellikle Müslüman halklardır. Bu nedenle burada sağlanacak olan birlik Batı adına tehlikeler oluşturacağından bu bölgelerde Batı destekli kargaşalar çıkarılmakta ve istikrarın sağlanamaması asına girişimlerde bulunulmaktadır. İkinci dünya savaşının ardından İngilizler ve Fransızlar Ortadoğu'dan çekilmek zorunda kaldıklarında dahi kendilerine yakın olan siyasetçileri çekildikleri ülkelerin başlarına getirerek bu ülkelerdeki yönetimi uzaktan kumanda edebildiler. Bu nedenle sömürgeci güçler bölgeden çekildikten sonra Arap ülkeleri İngiliz ve Fransızların getirdiği kişiler tarafından diktatör rejimler tarafından yönetilmiştir. Diktatör Araplar yöneticiler kendi ülkelerini Batı'nın çıkarlarına göre yönetmişler ve oryantalist faaliyetlerinin yürütülmesine zemin hazırlayarak kolaylıklar sağlamışlardır.

III. ARAP ZİHNİYETİNDE ORYANTALİZM ANLAYIŞI

Oryantalizm ile ilgili halen tartışmalar devam etmektedir. Batı ve İslam dünyası arasında yaşanan dinsel ve askeri çatışmalar ile Oryantalizm faaliyetleri arasında büyük bir bağlantı söz konusu. Bu bağlantı Haçlı seferlerinden itibaren başlayıp İslam dünyasının işgal edilmesine kadar sürer. Oryantalizmin ortaya çıkışının sebeplerinden birisi, Endülüs ve Osmanlı halifeliği sayesinde İslam'ın Avrupa'ya ulaşmasıdır. Fakat İslam dininin Avrupa'ya ulaşması Batılıların çıkarlarına tersti. Bu nedenle kendi halklarına İslam dini ve Müslümanlar ile ilgili olumsuz bir tablo çizerek Müslümanların gelişmemiş, geri kalmış olarak algılanmasına neden olmuşlardır. Batı'nın Doğu ile ilgilenmesinin ana sebeplerinden biri Doğu'da bulunan zenginliklerden faydalanmaktır. Bu çıkar nedeniyle işgal etikleri ülkelerde Oryantalistlere okul, üniversite vs. açma izni verilmiştir. İşgal zamanı bu okullarda eğitim alan Arapların çoğu Oryantalistlerden çok etkilenmiştir. Bu şekilde Arap ülkeleri içten fethedilerek batı taraftarı olması kolaylaşmıştır.

Arapça eserlerde Oryantalizm hakkında sunulan bilgiler çok çelişkilidir. Çünkü aydın Araplarının bir kısmı eserlerinde Oryantalizm ve Oryantalistleri aşırı öven ifadeler kullanmışlardır. Diğer kısmı ise Oryantalizmi ve Oryantalistleri çok sert eleştirmişler. Bu nedenle konu hakkında tartışmalar halen sürmektedir. Genelde Oryantalistleri öven aydın Araplar eğitimlerini ya Avrupa'da ya da kendi ülkelerindeki Oryantalistler tarafından açılan okullarda almışlardır. Oryantalistleri eleştiren aydın Arapların çoğu ise Arap toplumunda muhafazakâr kesimin içerisinde yer almaktadırlar. Söz konusu Arap dünyasında Oryantalistlerin karşına çıkan İslam ümmetçiliğinin fikrini benimseyen kişilerdir. İngilizler ve Fransızlar Arap ülkelerinden çekilmek zorunda olduklarını fark ettikleri zaman çekilmeden önce bu ülkelerin başında kendi yöneticilerini getirmişlerdir. Bundan dolayı ortaokul, lise ve üniversite tarih kitaplarında Oryantalist faaliyetler hakkında olumlu bilgiler yazılmış ve bu bilgiler halen nesilden nesile öğretilmeye devam edilmektedir. Aynı zamanda Osmanlı devleti

hakkında Oryantalistler tarafından yazılan olumsuz ve yanlış bilgiler de bu tarih kitaplarında Arap dünyasında halen öğretilmektedir. Örneğin Yemen'deki ortaokul ve lise tarih kitaplarında Osmanlı işgalci bir devlet olarak yansıtılmaktadır. Aslında bu kitaplar Yemenliler tarafından değil Oryantalistler tarafından veya Oryantalistlerin okullarında eğitim alan Mısırlı, Suriyeli ve Ürdünlü Arap milliyetçileri tarafından kaleme alınmıştır. Bu nedenle tarih kitaplarında bulunan yanlış bilgiler Yemen'de büyük tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmaların sonucu 2003 yılında Yemen'deki ilk, ortaokul ve lise kitaplarını Arap Körfezi İşbirliği Teşkilatının kitaplarına göre matematik, fizik ve kimya kitapları değiştirirken tarih kitaplarındaki de Osmanlı devleti hakkında yazılmış yanlış bilgiler silinmiştir.

Arap milliyetçileri genelde Osmanlı devletini eleştirmişler. Çünkü Arap milliyetçiliğinin kurucuları aslında Müslüman değil Hristiyanlardır. Bu Hristiyanların en ünlüsü Arap milliyetçiliği kurucusu Mişel Eflak'tır. Arap milliyetçiliği, Osmanlı devletinin karşına çıkmasının sebebi Oryantalistlerin etkisi altında gerçekleşmiştir. Arap milliyetçileri Oryantalistlerden etkilenirken Arap ve İslam kültürünün yerine Batı kültürünü tercih etmişlerdir. Bundan dolayı Arap milliyetçiliği Arap toplumları arasında çok ilgi görmemiştir. Çünkü Arap halkları İslam ile birbirlerine bağlıdırlar. Arap milliyetçilik akımının ilk ortaya çıkışı bugünkü Mısır, Suriye, Lübnan, Filistin ve Ürdün'de 1918-1940 yılları arasında meydana gelmiştir. Oryantalizm faaliyetleri Arapçılık akımının ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden birisidir. Bundan dolayı Hristiyan Arapların çoğu Oryantalistler hakkında Arap toplumlarının zihinlerinde olumlu bir algı oluşturmaya çalışmaktadırlar.

IV. SONUÇ

Batı Doğu'yu özellikle İslam'ın Avrupa'nın ortalarına kadar ulaşmasından sonra büyük bir tehdit olarak görmüştür. Bu nedenle batı tarafından sürdürülen oryantalizm faaliyetleri İslam dünyasında İslamın ortaya çıkışından günümüze kadar sürmüştür ve devam da etmektedir. Hristiyan dünyası ile İslam dünyası uzun süre mücadele yaşadıkten ve Hristiyanlar Müslümanlara karşı büyük kayıplar verdikten sonra özellikle Osmanlı devletinin güçlü olduğu dönemlerde Müslümanları kendi içlerinden vurmak ve yıkmak için Avrupa'da bulunan çeşitli devletler tarafından Oryantalistler Müslüman ülkelere gönderilmiş ve bu ülkeleri içten tahrir etmeleri ve yıkılmalarının sağlanması hedeflenmiştir. Aynı zamanda Hristiyan Batı Müslüman Doğu'yu askeri açıdan yenemediğinden dolayı Müslümanlarla savaşmak için yeni bir teknik kullanmıştır. Bundan dolayı Oryantalistler İslam dini ile ilgili sürekli şüpheler oluşturmaya çalışmışlardır. Bunun sebebi ise onları dinlerinden uzaklaştırarak orta bir payda da toplanamamalarını sağlamaktır. Bu nedenle Batı'nın zihin dünyasında Müslümanları Batılılaştırmak onların birlik ve bütünlüğünü sağlayamamaları adına en etkili yol olmuştur.

Avrupa'da meydana gelen sanayi devrimiyle birlikte, yeni sanayi alanları için büyük miktarda ham maddeye ihtiyaç duyulmuştur. Sömürgeci devletler sanayi devriminden itibaren kendi aralarında rekabete girdiler ve Doğu ülkelerinde bulunan hammaddeyi ele geçirmeye başladılar. Osmanlı devletinin yıkılışından önceki son dönemlerde Ortadoğu'da bulunan ülkelerde petrol keşfedildikten sonra en başta İngiltere, Fransa olmak üzere birçok Batılı ülke, bu bölgeyi ele geçirmek için ve bölgedeki Osmanlı devletine karşı ayaklandırmalar başlatmak için oryantalistleri (ajanları) bölgeye göndermişlerdir. Aynı zamanda Hristiyan araplar onlara çok yardımcı olmuşlardır. Bundan dolayı o dönem oryantalizm faaliyetleri (okul açmak, misyonerlik) sonucu, Osmanlı'ya karşı bazı kesimler hem birinci dünya savaşından önce hem Birinci Dünya Savaşı sırasında isyan etmişlerdir. Oryantalistler faaliyet sürdürdüğü bölgelerde kendi hükümetlerine o bölgeler hakkında sürekli bilgiler vermişlerdir. Bundan dolayı birinci dünya savaşı bittiğinde bu bölgeler hem İngilizler hem de Fransızlar tarafından işgal edilmiştir.

Oryantalizm kavramını en çok dile getiren Arap ülkelerindeki dindar şahıslardır. Arap dünyasında Oryantalistler ve oryantalizmi övenler ve eleştirenler bulunmaktadır. Oryantalizmi övenler genelde laik ve Hristiyan Araplardır. Çünkü laik Arapların liderlerinin çoğu 19. yüzyılın başında ve ortasında Oryantalistlerin kurduğu okullarda eğitim görüp oryantalist fikirlerden etkilenen kişilerden oluşmaktaydı. Aynı zamanda oryantalizmi öven ve Osmanlı devletine karşı çıkan milliyetçi Arapların çoğu Müslüman Araplar değil Hristiyan Araplardır. Genelde Arapların zihniyetinde Oryantalizm ve Oryantalistler ile ilgili algı olumsuzdur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- [1] مازن مطبقاني، الاستشراق، العدد57، مركز الامارات للدراسات و البحوث الاستراتيجية، ابوظبي، 2001م.
- [2] عبدالله يوسف سهر محمد، مؤسسات الاستشراق و السياسة الغربية تجاة العرب و المسلمين،
- [3] Yücel bulut. Oryantalizm kısa tarihi, Dördüncü Baskı, İstanbul, 2010.
- [4] يسد عبد الماجد الغوري، مقالات حول الاستشراق و المستشرقين، الطبعة الاولى، دار بن كثير، بيروت، 2002م.
- [5] زاهر عواض الاعمى، مع المفسرين و المستشرقين في زواج النبي صلى الله عليه و سلم في بزيب بنت جحش دراسة تحليلية، الطبعة الرابعة، جامعة الامام محمد بن سعود الاسلامية، الرياض، 1983م.
- [6] عادل ماجد محمد، الفهم الاستشراقي لتفسير القرآن الكريم، جامعة الكوفة، كلية الفقه، رسالة ماجستير، 2007م.
- [7] اسماعيل علي محمد، الاستشراق بين الحقيقة و التضليل مدخل علمي لدراسة الاستشراق، الطبعة السادسة، دار الكلمة، القاهرة، 2014م.
- [8] Alim Arlı, Oryantalizm Oksidentalizm ve Şerif Mardin, Üçüncü basım, İstanbul, Küre yayınları, Şubat 2014.
- [9] علي بن ابراهيم الحمد النملة، المستشرقون و التصوير دراسة للعلاقة بين ظاهرتين مع نماذج من المستشرقين المنصرين، الطبعة الاولى.
- [10] عبد الحي كريط، القومية العربية من الإسلام إلى العلمانية، صحيفة القدس العربي، العدد6200، الثلاثاء 12 مايو، 2009م.
- [11] فدوى نصيرات، المسيحيون العرب وفكرة القومية العربية في بلاد الشام و مصر (1840-1918)، 2010/04/12م، ص

- [12] علي بن إبراهيم النملة، الاستشراق في الأدبيات العربية عرض للنظرات وحصر وارقى للمكتوب، الطبعة الاولى، مركز الملك فيصل للدراسات و البحوث، السعودية، 1993.

Makaleler

- [13] Bayram Ali Çetinkaya, Batı'daki sürgün doğulu yabancı Edward Said'in gözüyle Oryantalizm öteki'nin tanımlanması, Sayı 1, Şarkiyet İlmî Araştırmalar dergisi, Nisan 2009.
- [14] Ali Şükrü Çorduk, Oryantalizm üzerine notlar, İstanbul, Sosyal bilimler dergisi, İstanbul üniversitesi, Sayı 2: Aralık 2007.

İnternet Adresleri

- [15] عمر كوش، تاريخ الشرق الاوسط، شبكة الجزيرة الاعلامية، بتاريخ 2010/04/08م، للمزيد انظر الرابط في الاسفل
<http://www.aljazeera.net/knowledgegate/books/2010/4/8/%D8%AA%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%AE>
- [16] عامر سلطان، إعادة كتابة تاريخ الاتراك بنير خلافاً في مصر، بي بي سي، بتاريخ 1 اكتوبر 2010م، للمزيد انظر الرابط في الاسفل
http://www.bbc.com/arabic/middleeast/2010/10/101001_othoman_egypt_history.shtml
- [17] وكالة الانباء الكويتية كونا، اليمن و مكتب التربية العربي الخليجي يبحثان توحيد مناهج الرياضيات و العلوم، بتاريخ 2003/09/16م، للمزيد انظر الرابط في الاسفل
<http://www.kuna.net.kw/ArticlePrintPage.aspx?id=1376726&language=ar>